

سازه های موثر بر توسعه صید و عرضه آبزیان در استان بوشهر

نوذر منفرد

دانشیار مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان بوشهر، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج

کشاورزی، بوشهر، ایران

آدرس الکترونیکی: monfared_n@yahoo.com

چکیده

فعالیت شیلات در استان بوشهر قدمتی دیرینه دارد. اما بهره برداری صنعتی و همگام با آن بنیان گذاری صنایع شیلات از اواخر دهه ۴۰ و اوایل دهه ۵۰ شمسی آغاز گردید. وجود سواحل مناسب پهلوگیری و در کنار آن احداث بنادر صیادی باعث رونق گرفتن فعالیت صیادی در استان گردید. این تحقیق با هدف تبیین سازه های موثر بر صید و عرضه آبزیان در استان بوشهر انجام گرفت. روش تحقیق بصورت پیمایش می باشد. جامعه آماری شامل دو گروه بود. گروه اول مسئولین تعاونی های صید و صیادی استان و گروه دوم صیادان عضو شرکت های تعاونی استان از پرسشنامه حاوی سئوالات باز جهت جمع آوری دیدگاه و نظرات جامعه آماری استفاده شد. از روش تحلیل محتوا جهت تجزیه و تحلیل و جمع بندی اطلاعات جمع آوری شده استفاده شد. در پایان با توجه یافته ها و نتایج پژوهش پیشنهاداتی ارائه شد.

کلمات کلیدی: آبزیان، صید و صیادی، توسعه، بوشهر

مقدمه

فعالیت شیلات در استان بوشهر قدمتی دیرینه دارد. اما بهره برداری صنعتی و همگام با آن بنیان گذاری صنایع شیلات از اواخر دهه ۴۰ و اوایل دهه ۵۰ شمسی آغاز گردید. وجود سواحل مناسب پهلوگیری و در کنار آن احداث بنادر صیادی باعث رونق گرفتن فعالیت صیادی در استان گردید. در استان بوشهر ۳۶ مرکز تخلیه وجود دارد که توان تخلیه ۱۸۰ هزار تن محصول را در سال دارد. هم اکنون ۱۷ موج شکن در استان وجود دارد که در ۱۱ مرکز اسکله تخلیه و بارگیری احداث شده است. متوسط صید استان ۴۵۰۰۰ تن در سال است. این میزان صید توسط ۲۲۸۱ فروند شناور صیادی شامل ۲۰ کشتی، ۵۵۱ لنج و ۱۷۱۰ قایق انجام می شود. تعداد فعالان بخش صید حدود ۱۲ هزار نفر است که حدود ۱۳ درصد از شاغلین استان را شامل می شوند. ارزش صید سال ۱۳۸۸ بالغ بر ۱۱۱۵ میلیارد ریال بود که ارزش افزوده ای بالغ بر ۷۲۴ میلیارد ریال داشت (اداره کل شیلات استان بوشهر، ۱۳۸۹). جدول شماره ۱ آمار تولید آبزیان دریایی (صید و آبی پروری) در استان بوشهر در سال های ۱۳۹۳-۱۳۸۸ را نشان می دهد.

جدول ۱- آمار تولید آبریان دریایی (صید و آبری پروری) در استان بوشهر در سال های ۱۳۸۸-۱۳۹۳

سال تولید	استحصال از دریا (تن)	تولید آبری پروری (تن)	جمع (تن)
۱۳۸۸	۴۵۹۱۹	۲۹۱۵	۴۸۸۳۴
۱۳۸۹	۴۹۲۸۱	۳۱۹۷	۵۲۴۷۸
۱۳۹۰	۵۳۰۰۳	۵۱۵۸	۵۸۱۶۱
۱۳۹۱	۴۰۰۳۲	۶۵۱۰	۴۶۵۴۲
۱۳۹۲	۵۸۷۴۹	۸۴۵۰	۶۷۱۹۹
۱۳۹۳	۵۷۷۳۴	۱۴۵۰۰	۷۲۲۳۴

ماخذ: اداره کل شیلات استان بوشهر (۱۳۹۴)

استان بوشهر از پتانسیل بالایی جهت پرورش آبریان برخوردار است. ۷۰۵ کیلومتر مرز آبی امکان ایجاد هزاران هکتار مزارع پرورشی و تکثیر آبریان دریایی را امکانپذیر ساخته است. در حال حاضر ۶۰ هزار هکتار اراضی مساعد پرورش میگو در استان شناسایی شده که ۹۸۲۰ هکتار آن مطالعه شده و یا تاسیسات زیربنایی آن آماده گردیده است (اداره کل شیلات استان بوشهر، ۱۳۸۹) در جدول شماره ۲ وضعیت پرورش میگو در استان طی سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۳ آورده شده است (اداره کل شیلات استان، ۱۳۹۴).

جدول ۲- وضعیت پرورش میگو در استان بوشهر ۱۳۷۹-۱۳۹۳

سال	میزان اشتغال (نفر)	سطح زیر کشت (هکتار)	تولید (تن)
۱۳۷۹	۱۲۰۰	۱۰۳۸	۱۶۱۱
۱۳۸۰	۱۲۳۰	۱۴۳۶	۳۱۲۰
۱۳۸۱	۱۶۱۵	۱۴۳۷.۴	۳۷۸۴
۱۳۸۲	۱۷۱۹	۱۵۰۴۸	۳۵۸۵
۱۳۸۳	۲۴۰۰	۲۳۷۰	۵۶۰۰
۱۳۸۴	۲۰۴۵	۲۰۴۶.۷	۵۰۰
۱۳۸۵	۵۴۹	۵۶۷.۶۵	۱۶۳۰
۱۳۸۶	۴۸۹	۳۶۷	۸۷۰
۱۳۸۷	۸۸۹	۸۶۵	۲۲۱۰
۱۳۸۸	۱۱۵۱	۱۱۵۱	۲۹۱۶
۱۳۸۹	۳۸۰۳	۱۲۰۴/۹۳	۳۲۰۰
۱۳۹۰	۶۳۷	۱۴۹۴/۳۷	۵۱۵۹
۱۳۹۱	۱۲۳۲	۲۴۷۶/۶۲	۸۵۰۸
۱۳۹۲	۱۳۹۴	۳۰۴۴/۸۵	۸۴۵۷
۱۳۹۳	۱۸۱۲	۴۰۴۲/۷	۱۴۵۰۰

ماخذ: اداره کل شیلات استان بوشهر، ۱۳۹۴

آبزی پروری مدرن بعنوان پاسخی به این چالش در حال رشد است. این رشد همراه با تغییر جهت از پرداختن صرف بر توسعه فن آوری تولید به تاکید بر پایداری اقتصادی و زیست محیطی فعالیتهای آبزی پروری می باشد (Chen et al., 2007; Flatten et al., 1998). آبزی پروری همانند کلیه نظامهای پرورش در خشکی، با چالشهای بسیاری نظیر رقابت فزاینده بر سر منابع محدود از قبیل آب، زمین و منابع غذایی، تخریب زیست محیطی ذخایر، فقدان پشتیبانی های سازمانی و حقوقی و اخیراً تبلیغات زاینبار ناشی از موارد نسبتاً محدود تخریب زیست محیطی و هرج و مرج اجتماعی متاثر از برخی فعالیتهای خاص آبزی پروری روبرو است (Briand, 1999; Payne, 1999). تجربیات اخیر اشاره می دارد که لجام گسیختگی و توسعه بی حد و حصر در آبزی پروری می تواند موجب تخریب جدی محیط زیست و همچنین تأثیرات پیش بینی نشده اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جوامع پیرامون خود شود. افزایش شواهد موجود، ضعف در برنامه ریزی، و مدیریت فعالیت های آبزی پروری را خاطر نشان می نماید (آبکناری و همکاران، ۱۳۸۵). لذا از یک طرف به منظور تداوم تامین غذا و از طرف دیگر جلوگیری از تخریب منابع طبیعی، حرکت به سمت پایداری در آبزی پروری اجتناب ناپذیر است.

روش تحقیق

این تحقیق با هدف تبیین سازه های موثر بر صید و عرضه آبزیان در استان بوشهر انجام گرفت. روش تحقیق بصورت پیمایش می باشد. جامعه آماری شامل دو گروه بود. گروه اول مسئولین تعاونی های صید و صیادی استان و گروه دوم صیادان عضو شرکت های تعاونی استان. نمونه گیری گروه اول بصورت سرشماری (۳۲ نفر) و گروه دوم (صیادان) بصورت نمونه گیری تصادفی دو مرحله ای انجام شد. با توجه به فرمول تعیین حجم نمونه کوکران، ۱۵۰ نفر صیاد انتخاب شد. از پرسشنامه حاوی سئوالات باز جهت جمع آوری دیدگاه و نظرات جامعه آماری استفاده شد. از روش تحلیل محتوا جهت تجزیه و تحلیل و جمع بندی اطلاعات جمع آوری شده استفاده شد.

یافته ها و بحث

عوامل موثر بر صید و عرضه آبزیان دریایی استان جمع بندی حاصل از تحلیل محتوای نظرات پاسخگویان در خصوص صید و عرضه آبزیان دریایی استان پیرامند شماره ۱ آورده شده است. همانگونه در پیرامند آورده شده، میزان ذخائر آبزیان عاملی مهم در میزان صید و عرضه می باشد، همچنین وجود زیر ساخت های صیادی، مجهز شدن شناورهای صیادی به وسایل و تجهیزات مدرن صید از سایر عوامل موثر می باشند. آلودگی های زیست محیطی نیز یک عامل مهم از دید پاسخگویان می باشد.

پیرامند ۱- عوامل موثر بر صید و عرضه آبزیان دریایی در استان بوشهر (به ترتیب اولویت)

- ۱- میزان ذخائر آبزیان
- ۲- وجود زیر ساخت های صیادی
- ۳- ساختمان شناورهای صیادی و طراحی آنها
- ۴- وسایل و تجهیزات صید استاندارد یا تجهیزات کامل صیادی
- ۵- آلودگی های زیست محیطی
- ۶- مکان نگهداری صید از استحصال تا تخلیه

- ۷- میزان تسهیلات ارائه شده به صیادان دیدگاه سیاستگذاران در تاسیس زیر ساخت ها فعالیت مطلوب تعاونی های صیادی
- ۸- تعامل تعاونی ها با مسئولین و صیادان
- ۹- امکانات بازار مناسب
- ۱۰- میزان درآمد مردم (توان خرید)
- ۱۱- حمل و نقل و ساحل آوری
- ۱۲- تعداد کارخانه های عمل آوری و فرآوری

پیشنهادات پاسخگویان به منظور بهبود صید و عرضه آبریان دریایی در پیرابند شماره ۲ جمع بندی شده است. «حمایت برنامه ریزان و سیاستگذاران»، «سرمایه گذاری در زیر ساخت ها»، «ارائه تسهیلات برای تکمیل ابزار آلات صیادی»، «بهینه سازی ساختمان شناورها»، «فعالیت های حفاظت از ذخائر» و «برنامه های زیست محیطی» از مهمترین پیشنهادات پاسخگویان جهت بهبود صید و عرضه آبریان دریایی استان می باشد.

- پیرابند ۲- پیشنهادات جهت بهبود صید و عرضه آبریان استان (به ترتیب اولویت)
- ۱- تاکید بر حمایت برنامه ریزان و سیاستگذاران استان از صید و صیادی استان
- ۲- سرمایه گذاری در زیر ساخت های عمل آوری و فرآوری محصولات شیلاتی
- ۳- ارائه تسهیلات برای تکمیل ابزار آلات صیادی صیادان
- ۴- بهینه سازی ساختمان شناورهای صیادی و طراحی مناسب آنها
- ۵- فعالیت های حفاظت از ذخائر
- ۶- برنامه های زیست محیطی جلوگیری از آلودگی
- ۷- تقویت تعاونی های صید و صیادی
- ۸- ترویج مصرف ماهی در سبد غذایی خانوار در کشور
- ۹- شناخت گونه های صید با ارزش اقتصادی بالا و متناسب با ذائقه جامعه
- ۱۰- عرضه انواع آبریان با قیمت مناسب
- ۱۱- ایجاد بازارچه مخصوص عرضه آبریان در جوار بنادر صیادی به منظور حفظ کیفیت
- ۱۲- اقدام در زمینه آموزش مدیریت خرده فروشی
- ۱۳- احداث سردخانه های مخصوص نگهداری آبریان در محل عرضه و فروش
- ۱۴- نظارت بر بهداشت بازار عرضه و فروش آبریان
- ۱۵- ورود مرکز تحقیقات شیلات در زمینه عمل آوری محصولات جدید از آبریان استان

پیشنهادات

با توجه یافته ها و نتایج پژوهش که در دو قسمت عوامل موثر بر صید و عرضه آبریزان و پیشنهادات جهت بهبود آن آورده شد، پیشنهادات زیر ارائه می شود:

- حمایت برنامه ریزان و سیاستگذاران کشوری (سازمان شیلات ایران) و استان از صید و صیادی و تهیه برنامه جامع برای آن
- سرمایه گذاری در بهینه سازی شناورهای صیادی
- ارائه تسهیلات برای صیادان جهت تکمیل ابزار آلات صید و صیادی
- سرمایه گذاری در زیر ساخت های عمل آوری و فرآوری محصولات شیلاتی به منظور بالا بردن ارزش افزوده آبریزان دریایی استان
- تهیه برنامه جامع برای حفاظت از ذخائر دریایی و الزام مسئولین و صیادان برای اجرای آن
- تهیه برنامه جامع زیست محیطی برای جلوگیری از آلودگی دریایی استان و حمایت مسئولین از آن
- حمایت مسئولین و سیاستگذاران ملی و استانی از تعاونی های صیادی
- تهیه برنامه های آموزشی ترویجی برای ترویج استفاده از ماهی سایر و آبریزان
- ایجاد بازارچه های مخصوص عرضه آبریزان در شهرها
- احداث سردخانه برای نگهداری آبریزان
- ورود مرکز تحقیقات شیلات در زمینه عمل آوری و فرآوری محصولات جدیدی از آبریزان

فهرست منابع

- اداره کل شیلات استان بوشهر (۱۳۹۴). آمار تولید میگوی پرورشی استان بوشهر. اداره کل شیلات استان بوشهر.
- اداره کل شیلات استان بوشهر (۱۳۸۹). گزارش عملکرد شیلات استان بوشهر. بوشهر، اداره کل شیلات استان بوشهر.
- پژوهشکده میگوی کشور (۱۳۸۹). اهداف، سیاست ها و راهبردهای توسعه ای شیلات و آبریزان استان بوشهر. بوشهر، پژوهشکده میگوی کشور.
- سازمان شیلات ایران (۱۳۸۸). آمار تولید میگوی پرورشی ایران. تهران. سازمان شیلات ایران.
- سازمان شیلات ایران (۱۳۸۹). آمار تولید میگوی پرورشی ایران. تهران. سازمان شیلات ایران.
- مختاری آبکناری، م، چیدری، م و صالحی، ح. (۱۳۸۵). بررسی نگرش کارشناسان شیلات در مورد آبریز پروری پایدار.
- Briand, F. (Ed.), 1999. Precautionary Approach to Local Fisheries in the Mediterranean Sea. CIESM Workshop Series 7, 89 pp.
- Chen, W, W. Al-Husaini, Hussain, and Al-Foudari, M(2007). Using age-structured models to develop a stock recovery strategy for Kuwait's shrimp fishery. Fisheries Research 83. 276-284.
- Flaaten, O., Salvanes, A.G.V., Scweder, T., Ultang, O. (Eds.), 1998. Objectives and Uncertainties in Fisheries Management with Emphasis on Three North Atlantic Ecosystems: A Selection of Papers Presented at an International Symposium, Bergen, Norway, June 3-5, 1997. Fish. Res. 37, 1-310.
- Payne, A.I.L. (Ed.), 1999. Confronting Uncertainty in the Evaluation and Implementation of Fisheries-management Systems. ICES J. Mar. Sci. 56.